

FEDERAL ALMANYA CUMHURİYETİNİN BÜTÇE VE BÜTÇE POLİTİKASINDA DEĞİŞİKLİK

Prof. Dr. Rudolf STUCKEN
Erlangen

Federal Almanya Cumhuriyeti, kendisini tetkik edenleri çeşitli sürprizlerle karşılaştıran bir memleketdir. 2. Dünya Harbinin o büyük tahribatından ve 1945 deki tam mağlûbiyetten sonra memleketin yıllarca varlığını idame uğrunda didineceği düşünülebilirdi. Fakat vaziyet öyle olmadı; Almanya'dan ziyade yabancı memleketlerde bahsedilen «Alman İktisadî mucizesi» 1952 den itibaren meydana gelen dış ticaret fazlalıkları, bu fazlalıklar sâyesinde emisyon bankasında devamlı olarak tezayüd eden döviz rezervi ve Federal Cumhuriyeti 7 Milyar Mark'lık kasa mevcudu toplamaya muktedir kılan Devlet Bütçelerindeki büyük tasarruflar gibi çok kuvvetli iktisadî başarılar elde edildi. Diğer memleketlerde konjonktürde görülen gevşemelere rağmen Almanya'da umumî iktisadî durum halâ da (1958 Sonbaharı) iyidir. Dış ticaret fazlalıkları ödeme bilançosundaki diğer zimmet bakiyeleri denkleştirmeye yetecek seviyelerin fevkindedir. Ancak Devlet bütçesinin durumu oldukça fenalaşmış bulunuyor. Halen Federasyonda bütçe fazlalıklarının yerini, geçmiş senelerde birikmiş olan kasa mevcutlarıyla kapatılmağa çalışılan, bütçe açıkları almış durumdadır. Bu kasa mevcutları yakında tükeneceğinden devlet masraflarını karşılamak için vergi artırımlarına veya istikrazlara baş vurulması icabedecektir. Bu hususta da Maliye Vekili ve vazı kanun ancak pek isteksiz olarak bir karara varabilirler. Vergilerde indirmeler yapıldığı devre artık sona ermiş bulunuyor.

Şurası muhakkak ki geçen seneler Federal Almanya Cumhuriyetinde âmme bütçesinin durumu, bütçedeki gelir fazlalıklarının gösterdiği derece iyi değildi. Esasen bu hususta sâdece Federal bütçeye göre hüküm verilmesi doğru olamaz. Müşahadelerimizi köy ve Belediye bütçelerine de teşmil etmemiz icab eder. Filhakika bu yolda hareket edilince belediyelerin geçmiş senelerde 9 Milyar Mark tutarında borç altına girmiş oldukları, borçlanmak suretiyle

temin olunan gelirlerden de büyük bir kısmının verimli olmayan yatırımlara harcadığı ve belediyelerden mühim bir kısmının borçlanma imkânlarını son haddine kadar kullanmış oldukları kolayca görülür. Belediyeler bu durumlarını mazur göstermek için Devletin iyi senelerde gelirlerinden tasarruf etmek suretiyle kasa mevcudunu meydana getirirken kendilerinin kâfi mikdar gelir temin edemediklerini onun için de geniş ölçüde borçlanmak zorunda kaldıklarını leri sürüyorlar. Biz şahsen bu basit izah tarzını benimseyemeyeceğiz. Sebep ne olursa olsun Fed. Almanya'da âmme bütçesinin durumuna belediyeler cihetinde bir gölge düştüğü muhakkaktır. Almanya'da belediyeler umumî idare sahasında mektep, hastahane, yollar, elektrik, gaz, su vesaire temini hususlarında büyük hizmetler ifasiyle mükelleftirler. Harpte bilhassa şehirlerdeki tesislerin ekserisi yıkılmış olduğundan bunların yeniden yapılması icabediyordu. Muhacir akını dolayısıyla nüfusu 10 milyon artmıştı. Mevcut tesisatın artan nüfusa göre ayarlanması lâzımdı. Yâni eskisine nazaran daha fazla idare binasına, mektebe ve hastahaneye ihtiyaç vardı. Yolların gittikçe kesafet peyda eden seyrüsefere göre yeniden tanzimi ve hepsinden daha mühim olarak da meskenler inşa edilmesi lâzımdı. Az gelirli vatandaşların mesken ihtiyaçlarının karşılanmasında belediyelere mühim vazifeler düşüyor, bu suretle de verimli olmayan yatırımlar yapıyordu. Belediyeler 1948 para reformunda eski borçlarından tamamen kurtuldukları için şâyet bu kerre borçlanmak suretiyle temin ettikleri paralarla harbin meydana getirdiği tahribat giderilse, yapılamıyan işler yapılsa ve yeniden meydana gelen ihtiyaçlar karşılanılsa idi, belediyelerin bu cihetlere yapacağı yatırım azalmış olur ve bu suretle de 9 Milyar Mak tutarındaki borç ağır gelmezdi. Fakat vaziyet böyle değildir.

Belediyeler önümüzdeki 10 sene zarfında yatırımlarını azaltmak şöyle dursun, artırmak mecburiyetindedirler. Aksi halde mezkûr noksanlar giderilemeyecektir. Bu da âmme bütçesiyle geniş ölçüde alâkâhdır. Bu durumda sık, sık elde edilen fakat tekrar unutulmuş bir tecrübe ile karşı karşıya bulunuyoruz. Bir kaç büyük bina yapılmış insan zanneder ki, artık senelerce binaya ihtiyaç duyulmayacak. Halbuki, kısa bir zaman sonra yeni yeni ihtiyaçlar zuhur eder. Bunların karşılanması için de yeni binalara lüzum hissedilir. Alman Maliyecisi Adolf Wagen'in çok yerinde olan «Büyüyen Devlet Masrafları Kanunu» müstakbel masrafların hesabın-

da çok kerre kâfi derecede nazarı itibare alınmıyor. Almanyadaki belediyeler de bu tarzda hareket ettiler. Şimdiye kadar masraflarını borçlanmak suretiyle karşıladılar. Fakat bundan sonra aynı yolda yürüyemeyecekler. Masrafların yapılmasından da içtinab edilemeyeceği için bunları normal gelirlerle bilhassa vergilerle karşılamak zorundalar. Halbuki normal gelirler evvelce yapılmış olan borçların faizlerini ödemek ve bunları itfa etmek için kâfi gelememekte, dolayısıyla borçların artırılması icabetmektedir. Bu ise maliye ilminde karşılık prensiplerinin kabulü suretiyle içtinab edilmek istenilen sonucun tam aksidir.

Halen, Batı Almanya'da devlet ve köy bütçeleri de sıkışık durumda olduklarından, bunların belediye bütçelerine yardımını çoğaltmak imkânsız bulunduğu cihetle, belediyelerin vergi gelirlerinin nasıl artırılabilirliği hususu çok mühim bir problem teşkil etmektedir. Bu meseleye temas etmekle konuşmamızı tekrar devlet bütçesine getirmiş bulunuyoruz. Köy bütçeleri devlet ve belediye bütçelerine nazaran daha az enteresandır.

Federal bütçe yıllarca gelir fazlasıyla temayüz etmiş, yani giderden fazla gelire sahip olmuştur. Mezkûr gelir fazlaları nasıl temin edildi, ne gibi sonuçlar meydana getirdiler? Bu fikir teselsülü bizi çok ciddi bir soru ile karşı karşıya getiriyor. Acaba bizim Batı Almanya'da olduğumuz sahip şekildeki bir demokraside bütçede gelir fazlası temini politikası doğru mudur? Başka bir ifade ile, demokrat bir idarede de maliye vekilinin âmme bütçesini açık verme hududunda tutması, daha doğru olmaz mı? Yani Maliye Vekilinin bütçede açık vermekten çekindiği kadar gelir fazlasından da çekinmesi icab etmez mi?

Federal bütçede gelir fazlalıklarının meydana gelmesine sebep o zamanki Maliye Nazırı Shaeffer'in bütçenin hazırlandığı sırada gelirleri daima çok aşağı tahmin etmesi ve giderleri de aksine olarak çok fazla hesap etmesidir. Gelirlerin tahmininde müteyakkız bir maliye vekilinin devlet bütçesine çok yüksek kalemler koymaması, Optimist davranması lâzımdır. Çünkü, hakiki gelir, tahmin edilenden aşağı olursa, mecburi olarak açık verilir. Yani kabul edilen masraflardan bir kısmı karşılıksız kalır. Amme gelirinin tahmini çok zor bir meseledir. Zira muhtelif vergiler millî gelirin gelişme vaziyetine göre varidat sağlarlar. Millî gelirin müstakbel inkışafı da tamamen meçhûl bir meseledir. Bundan başka, geçen

senelerde meydana gelen önemli değişiklikler de tahminlerin gayri emin olmasında mühim rol oynadılar. Federal Almanya maliye vekili Shaeffer, devlet bütçesinde nizam temini bakımından, mes'uliyetlerini gözönüne alarak gelir tahminlerinde pesimist olmayı ve müstakbel gelrileri nisbeten düşük tahmin etmeyi tercih etti. Fakat bu noksan tahminler dolayısıyla maliye vekilinin resmî gelir tahminlerine itimat kalmadı, hakikî gelirlerin daha fazla olduğuna inanıldığı için masrafların bir kaç milyon Mark artırılacağı kanaati ile hareket edildi. Diğer taraftan, Shaeffer masrafları da hakikî masraflarından daima fazla gösterdi. Masraf tahminlerinin tahakkuk eden miktarlardan fazla olmasında millî savunmanın yeniden teşkili hususu çok büyük rol oynadı. Bütçelerin masraf tahminleri yapıldığı sıralarda millî savunmaya ait münferid plânlar kat'î rakkamlarla ifade edilecek derecelerde tekemmül etmiş değildiler. Silâh ve teçhizat neveleri üzerinde müzakereler cereyan ediyor, bunların ne zaman teslim edileceği, bedellerinin hangi tarihte ödenmesi icab ettiği doğru olarak bilinemiyordu. Arsa temini hususundaki çalışma ve müzakereler fazla uzadığı için kışların, atış ve talim sahalarının inşası, dolayısıyla de asker celbi sürüncemede kalıyordu. İşte bütün bu âmillerin tesiriyle devlet bütçesindeki masraflar hakikaten yapılabilecek miktarların çok aşağısında kalıyordu. Bütçelerde millî savunma masraflarının nisbeten fazla konulmasında rol oynayan diğer bir âmil de millî savunmanın yükünü, mümkün olduğu kadar fazla senelere taksim etmek ve bu işe lâzım olan paranın temininde, muayyen bazı sebepler dolayısıyla, masrafı çok olmayan senelere yüklenerek, ileride masrafı fazla olacak yılların yükünü azaltmak düşüncesi idi. Haddi zatında bu fikir de çok doğru ve muvaffakiyetler va'deder mahiyettedir. Bu suretle, memleket iktisadının vergi yükü nisbeten sabit tutulmuş, halihazır vergi yükü, cari masrafların icbar ettikleri derecede ağırlaştırılmamış olur. Keza istikbalde, masrafların artması beklendiği yıllarda da vergi yükü pek ağırlaştırılmayacak, çünkü geçmiş senelerde sarf edilmeyip müstakbel masraflar düşünülerek artırılan gelir fazlaları ihtiyacı karşılayabileceklerdir. Bu prensip mükemmeliyetini diğer yönlerden de gösterdi. Federal Almanya'da belediyeler senelerden beri bu prensibi güderek müstakbel büyük yatırımları vergi artırımına gitmeden ve istikraza mümkün olduğu kadar az müracaat ederek karşılayabilmek için rezerveler teşkili cihetine gittiler. Belediye bütçelerinde doğru ol-

duğu anlaşılan yola devlet bütçesinde gidilmesi neden fena olsun? Bu sorunun cevaplandırılması icabeder.

Herşeyden önce şu hususlara işaret etmek lâzımdır. Federal Almanya Cumhuriyetinde 2400 Belediye mevcuttur. Bu sebeple belediyelerde büyük adetler kanunu tesirini göstermektedir. Yani daima gelişen ihtiyat teşkiline karşı devamlı olarak çoğalan masraf akını mevcut olup bunlardan birincisi geri kalmaktadır. Normal zamanlarda belediyelere ait ihtiyatlar mevcudu çok yavaş yükselir. Fakat geçici bir müddet için düşmeye başladığı zamanda da bu düşme çok yavaş olur. Vaki, fevkalâde bazı hallerde, bilhassa konjonktürün fenalaştığı devrelerde iktisadî canlandırmak için ihtiyatlara geniş ölçüde müracaat edildiği görülmektedir. Fakat bu gibi hallerde masrafların artırılması esasen iktisadî bakımdan çok şayanı arzudur. Belediyelere, yatırımlarını bilhassa konjonktürün fena olduğu devrelerde yapmak suretiyle iktisadî hayatın yeniden canlandırılmasına yardım etmeleri tavsiye edilir. Fakat bir taraftan ihtiyat teşkili, diğer taraftan harcanması şeklindeki mezkûr muvazene Federal bütçe için mevzubahis olamaz. Keza Federal bütçede teşkil olunan ihtiyatların sarf edilmesi zamanını konjonktürün fena olduğu devrelere göre ayarlanması da imkânsızdır. Çünkü federasyona ait ihtiyatlar muayyen bir maksat için teşkil olunmuştur. Sonra, Millî Savunma masrafları yapılırken de konjonktür bakımından şayanı arzu olan zamanı beklemeye imkân yoktur.

Julius kulesi diye adlandırılan Federal ihtiyatlar üzerinde müzakereler cereyan ettiği sırada bunların sarfının konjonktür bakımından hiç şayanı arzu olmayan bir zamana rastlaması çok vâridi.

Belediyeler tarafından ihtiyat teşkili ve bunların sarfiyle, Federal Cumhuriyet tarafından ihtiyat teşkili ve sarfı arasında başka bakımlardan da farklar mevcuttur. Federal Hükümet kasa mevcudunu emisyon bankası nezdinde, yani Devlet Bankası yerine kaim olan Alman Federal Bankasında muhafaza ile mükelleftir. Belediyeler ise kasa mevcutlarını Ticaret Bankalarında, istisnai olarak da Emisyon Bankasında toplarlar. Şâyet Federal Bank'daki Devlet hesabında kasa mevcudu teşekkül ederse, bu usule göre Ticaret Bankaları Emisyon Bankasındaki alacaklarını çekecekler ve nakdî likidite azalacak. Diğer taraftan eğer Federal Bankdaki

Federal Cumhuriyete ait kasa mevcudu dahilde herhangi bir şahsa yapılan ödemeler dolayısıyla azalırsa Ticaret Bankalarına Emisyon Bankası alacağı akmış olur. Bu suretle bankaların likiditesi artar ve daha fazla miktarda kredi verebilirler. Yani ihtiyat teşkilinin likidite üzerindeki tesiri, mikdarlar aynı olduğu takdirde, devletinkinden daha kuvvetlidir.

Keza ihtiyatların konjonktürü harekete getirmek gâyesiyle sarfındaki tesir, Federasyonunkinde, belediyelerinkinden daha üstündür. Federal ihtiyat teşkilinin bu kuvvetlendirilmiş tesiri tabiiyle fenadır. Çünkü bu belki de tamamen münasebetsiz bir zamanda cereyan eder. Federal ihtiyatların konjonktür bakımından zamanında sevk ve idare edilemeyeceğini esasen evvelce söylemiştik.

Federal ihtiyatların sarfının konjonktürü harekete getirici tesirine mani olacak imkân hiç mevcut değildir denilemez. Bu imkân, mevcuttur ve bir plân dairesinde tahakkuk ettirilebilir. Bu raya kadar olan izahatımızda mevzu bahis ettiğimiz siparişlerin mmeleket dahilinde vaki olduğunu, ödemelerin de yerlilere yapıldığını farz etmiştik. Millî savunmanın tesisinde siparişin bir plân dahilinde dış memleketlere yöneltilmesi imkânları da mevcuttur. Bu takdirde ödemeler yerlilere değil ecnebilere yapılacaktır. Böyle olunca da memleket dahilindeki fiyatlarda yükseltici tesir yapan müntazam gelirler meydana gelmiyecek, memleketdeki Ticaret Bankalarının likiditesinde kredi hacminin artmasına müessir olacak bir değişme görülmeyecektir. Fakat bu vaziyette mevzubahis memleketin yabancı memleketlere artan ödemelerini yapabilmek için, çok mükemmel bir döviz durumuna sahip bulunması icabeder.

Batı Almanyada Julius kulesi diye adlandırılan büyük ölçüde Federal ihtiyatların teşkil edilişi konjonktür frenlenmesinin arzu edildiği bir zamana rastlamakta idi. O zamanlar, dış ticaretin geniş ölçüde aktif oluşu konjonktürü körükleme tehlikesi arz ediyor, Alman Emisyon Bankası fiatların fazla yükselmesini önleyebilmek için tedavüldeki parayı azaltma iktidarını tam kullanamama tehlikesine maruz bulunuyordu. Zira ihracat fazlalığı dolayısıyla gelir artıyor, dış memleketlere yapılacak ödemelerden artan dövizleri satın alma zorunda kalan emisyon bankasının döviz rezervi yükseliyor, bu suretle Merkez Bankası nezdinde alacakları çoğalan

Ticaret Bankaları kredi hacimlerini genişletiyorlardı. Bu durumda, tabiiyle, ihtiyat teşkili her bakımdan çok arzu ediliyordu. Federasyonun ihtiyatları masrafların artması dolayısıyla azaldığı sırada da konjonktürün durumu muayyen bir tahrikin zararlı addelebileceği şekilde değildir. Bundan başka ihtiyatlardan mühim bir kısmı hudut dışında harcandığı için de yurt içinde konjonktüre tesiri pek görülmedi.

Son on senenin tarihinde Julius kulesi teşkili başka yerlerde tecrübe edilmediği halde, nazari bakımdan bir çok şeylerin öğrenilmesine yardımcı oldu. Ve oldukça müsait ahval dolayısıyla iyi cereyan etti. Gerçi hâdiseler o zamanki maliye vekili Shaeffer'e itimadı azalttı ve Maliye Vekillüğinden ayrılıp Adliye Vekilliğine tâyin olundu. Yani hazineyi adalet terazisine değiştirmek zorunda kaldı. Fakat bu tecrübenin başka neticeleri de görüldü. Bunların normal olarak mı, yoksa Federal Almanya Cumhuriyetindeki hukukî ve politik şartların tesiriyle mi vukua geldiklerini tâyin etmek çok zordur.

Bu olaylar neticesinde güzel bir vecize de meydana geldi: «Kasa zenginliği fazla masraf yapılmasını teşvik eder». Kasalar dolu olduğu için masraf üstüne masraf yapılması için müsaade edildi. Büyük kasa mevcutları çeşitli menfaat birliklerini harekete getirdi. Bunlar maksatlarına göre, ya daha fazla masraf veya vergi indirimleri, yhut da hem fazla masraf ve hem de vergi indirimleri yapılmasını talep ediyorlardı. Partiler, bilhassa yeni seçimden önce, meclise arzu ettikleri masraf listelerini getiriyorlardı.

Köyler devlet ve belediyelerin müşterek gelirlerinden fazlaca hisse almak istiyorlardı. Federal kasanın dolu oluşu, yaşlı ve sakatlara yapılan yardımın artırılmasını teşvik ediyor, bu suretle uzun çalışma yıllarından sonra aidatla yaşamağa mecbur olan bu insanların gelirleri fakirlik yardımı görenlerin gelir seviyesinden kurtarılarak ücretlilerin gelirleri seviyesine çıkarılıyor. Hakikaten çok mükemmel bir sosyal yardım. Fakat öyle muazzam masrafları icabettiriyor ki, millî savunma masrafları, mesken ihtiyacının karşılanması, yol probleminin halli ve diğer bir çok vazifeler arasında bu iş de başarılabilir mi diye düşünmemek elden gelmiyor.

Cepteki para gibi banknot bankasındaki para da harcama arzusunu devamlı şekilde teşvik etmektedir. Devlet bütçesindeki har-

cama arzusunun mahzuru daha fazladır. Çünkü yapılması kararlaştırılan masraflar daima tekerrür eder mahiyettedirler. Karın güneşte eridiği gibi kasa mevcutları tükenecek, fakat kabul edilen bu masrafların yapılmasına devam edilecektir.

Böyle sonuçların daima zuhur etmesi zarurî midir? Yoksa etmemesi de mümkün mü meselesi üzerinde duralım : Bunun için de nazarlarımızı tekrar belediyeler üzerine çevirirsek durumu orada farklı bulacağız. Belediye bütçelerinde ihtiyatların kanunî esaslara göre teşkil edilmesi selâhiyetli teftiş organlarının tesirlerinin mevcudiyeti bu farklılığa âmil olduğu gibi hemşehrilerin arzuldıkları muayyen plânların tahakkukunun ihtiyat teşkilindeki muvaffakiyete bağlı bulunduğu belediyelerce bilinmesi de bu hususta büyük rol oynar. Belediyelerde her şey daha aşikâr, sebep ve netice açık bir şekilde tecelli eder. Malî meselelerde de durum tabii aynıdır.

Kasa bolluğuna karşı reaksiyon meselesinde, bizce asıl mühim farklı vaziyet, masrafların artırılması teşebbüsünün ait olduğu mercidedir. İngiltere gibi eski bir demokrasi mem'leketinde parlâmento, masrafların artırılmasını teklif etmek hakkından feragat etmiş bulunuyor. İngiltere'de ancak hükümet, masraf artırımını ile alâkalı kanun tekliflerini parlâmentoya getirme yetkisine sahiptir. Parlâmento içinde yapılan masraf artırım teklifleri mecliste müzakere edilmez. Federal Almanya Cumhuriyetinde parlâmento bu yolda tahditlere gitmemiştir. Alman parlâmentosunda, bilâkis masraf artırıcı mahiyette tesir yapan kanunlar teklif etme hakkı çok sık kullanılmaktadır. Dolu kasaların masrafları artırıcı mahiyetteki kanun tekliflerinin geniş ölçüde yapılmasını ve bunların kolayca kabulünü teşvik edici tesirlerini artık tasavvur edersiniz. Kasalar dolu olunca, Maliye Vekili masraf artırımlarına karşı mücadelesinde, vergileri yükseltme cihetine gitmek hususundaki en kuvvetli selâhiyetini kullanamaz. Eğer masrafların artırılmasını teklif etme hakkı sâdece hükûmete ait olursa, Maliye Vekilinin, ileride vergileri yükseltme zorunda kalmak için, ihtiyat teşkili politikası takip etmesi ihtimali çoğalır. Vekil için kabine arkadaşları arasında taraftar bulmak, Parlâmentonun insiyatifine karşı kendini göstermekten, mücadele etmekten daha kolay olur.

Kasalar dolu olduğu zaman Maliye Vekilinin masraf artırma tekliflerine karşı mücadelede zayıf durumda olması keyfiyeti Batı

Almanya Cumhuriyetinde fevkalâde bariz bir şekilde görüldü. Hakikaten çok büyük ölçüde carî masraflar kabul edildi. Bunlar Millî Savunma masraflarının arttığı ve gittikçe de artma zorunda bulunduğuş, gelecek senelerde de ödenmeye devam edilecektir. Bu sebeple 1957 yılında, uzun sneler Maliye Vekilliğı yapmış bulunan Schaeffer'in yerine geçen yeni Maliye Vekili Etzel çok müşkül bir mesele ile karşı karşıya gelmiş bulunuyor. Yapılan tecrübelerden faydalanarak, yeni maliye vekili kasa mevcutlarının meydana getirdiğı ihtiyatların sarfını, Millî Savunma masraflarının çok artacağı yılları beklemeden programına koydu. Gelir vergisinin yeniden tanzimi icap edince devlet varidatının geniş ölçüde azalmasına sebep olacak bu işe de muvafakat etti. Vergi indiriminde istenilen en son hududa kadar gidildi.

1958 yılı bütçesinde gelir ve masraflar ancak Julius kulesinden arta kalan 3 Milyar mark'ın gelirlere katılmasıyle temin edilebildi. Böylece bütçenin ileride alacağı durum düşünülerek teşkil edilmiş bulunan kasa mevcudu, bu durum tahakkuk etmeden, sarf edilmiş oluyor. Yani Maliye Vekili ileride Millî Müdafaa masraflarının geniş ölçüde artacağı seneler gelince, vergi artırımlarına, yahut istikraza gitmeden işini yürütebilmek için büyük ihtiyatlara el atma imkânını bulamayacaktır.

Hâlen Maliye Vekili, masrafların artırılması, yahut vergilerde yeniden indirimler yapılması hususlarındaki bütün temayüllere karşı koyma yetkisini tekrar ele geçirmiş durumdadır. Bu kabil temayülleri önlemek için ancak, gelir vergisinde olduğu gibi, devlet bütçesiyle köy bütçeleri arasında taksim edilmeyip sâdece devlet bütçesine varidat temin eden bir verginin kabulünü talep edebilir. Buna rağmen masraf artırma temayülü muvaffak olursa, devlet bütçesi esasen açık vermekte olduğu ve Julius kulesiyle de artık kapatılamıyacağı cihetle, bir nevi masraf kesimine gidilmesi, böyle olunca da normal şekilde yükselmekte olan vergi gelirlerinin vergi kanunlarında tadilâta hacet kalmadan halkın gelirindeki yükselmenin tesiriyle Federal Bütçede muvazene sağlayacak derecede artması icap eder. Psikolojik durumdaki bu değişme çok enteresandır. Batı Almanyada Maliye Vekilinin devlet gelir ve giderlerini isabetli tahmin ettiğine yeniden itimat hâsıl olmuştur. Bu herhalde çok mühim bir kazançtır. Bu suretle Maliye politikası tekrar daha objektif bir atmosfere girmiş bulunuyor. Eski maliye vekili Shaeffer halen malî vazifede değilse de Federal

Almanya Cumhuriyetinin kurulmasından sonra Maliye Vekili olarak büyük başarılar gösterdiği kabul edilmekte, Federal Bankın mes'ul şahsiyetleri arasında 1948 para reformuyla yaratılan yeni Alman parasının koruyucusu olarak takdir edilmektedir. Maliye mekanizmasının mes'uliyetlerini taşıdığı sırada devlet bütçesinde herhangi bir intizamsızlık dolayısıyla para istikrarı tehlikeye sokulmamıştır. Fakat, acaba, bazen Alman halkının vergi yükü, Federal bütçede intizamın muhafazası için, muhakkak lüzumlu olan hadden daha fazla artırılmadı mı? Bu soruyu burada cevaplandırmak istemiyoruz. Fakat soru müsbet şekilde cevaplandırılrsa dahi bu çok değerli olan Maliye politikacısının şahsiyetine bir hanel getirmez. Böyle bir serzenişe karşı o sâdece yanıldığını söyleyebilir. Maliye Vekili iken kasa rezervi politikası güdülebileceğini, mevcut rezervelerin devamlı masraflara tahsisiyle masrafların artırılması temayüllerine karşı konulabileceğini hesap etmişti, fakat bunda muvaffak olamadı.

Şimdi ihtiyat teşkili hususundaki büyük tecrübenin kazandırdığı bilgilerden bir netice çıkarmağa çalışacağız. Verilen izahattan anlaşılıyor ki, ihtiyat teşkili meselesinde çok sayıdaki belediyeler hakkında verilecek hüküm Devlet hakkında verilecek hükmün aynı olamaz. Çünkü belediyelerde büyük adetler dolayısıyla, teşkil edilen rezerve giren mikdarlarla bundan sarf edilen mikdarlar arasında zaman bakımından muvazene temini mümkün olduğu halde, devlet bütçesindeki ihtiyat teşkilinde bu imkân mevcut değildir. Federal Almanya Cumhuriyeti misalinde gördük ki, ihtiyat teşkilinin ve bunların sarfının konjonktürel tesiri devletinkinde, belediyelerinkinden daha fazladır. Zira devlet teşkil ettiği ihtiyatları alınan kararlara göre emisyon bankası nezdinde bulundurduğu halde belediyeler buna mecbur değildir. Burada mevcut bazı hususların müşabih hâdiselerde göz önünde tutulması lâzımdır. Devlet matlûbatının emisyon bankası hesaplarında görülmesi lâzım geldiği hususunda bir kaide mevcut değildir. Bazı vaziyetlerdeki devlet matlûbatının emisyon bankası hesaplarına kaydı faydeli olacağı gibi bazı hallerde de maksada hiç uygun gelmez. Nitekim Amerika Birleşik Devletlerinde federasyonun kasa mevduatını bilhassa Ticaret Bankaları nezdinde muhafaza ettiği nazarı dikkati celbetmektedir.

Devletin kasa mevduatını Emisyon Bankası nezdinde muhafaza mecbur tutulmasına karar verildiğini farz edelim. Bu takdirde

dirde kasa mevduatındaki her değişmenin, masrafların halkın gelirleri üzerinde yapacağı tesirler ve Ticaret Bankalarının likidite durumlarında meydana gelecek tahavvüller dolayısıyla, çift tesir göstereceği muhakkaktır. Fakat böyle bir mecburiyet yüklenmesine muhakkak bir lüzum yoktur, bundan feragat da edilebilir.

Burada verdiğimiz izahat (Bütçe fazlası ve bütçe açığı) başlığı altında Maliye ilminde çok kere tetkik edilen bir problemi de aydınlatmaktadır. Keza bu mesele bize Maliye Politikası ile alâkalı bir davranışın iktisadî bakımdan nâdiren bîtaraf kaldığını, tesirlerinin çok yaygın bulunduğunu, bilvasıta malî tedbirlerin hudutlarını aştığını ve iktisadî meselenin gelişmesinde müessir önemli bir faktör olduğunu göstermektedir.

Tercüme eden : *Dr. Abdullah TÜRKÖĞLU*
